

18.4.2024

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Tikkamäentie 16
80210 Joensuu

Vammaisneuvoston vastaus lausuntopyyntöön alueellisesta sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelmasta vuosille 2024–2027: Outokumpu ja Polvijärvi

Aluevaltuuston hyväksymässä hyvinvointialueen palvelustrategiassa on määritelty sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluverkko tuleville vuosille. Lähtökohtia palvelujen uudistamiselle ovat pohjoiskarjalaiset ja heidän sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeet ja niiden muutos, henkilöstön riittävyys ja hyvinvointi, hyvinvointialueen talous sekä hyvinvointialueen strategia ja sen mukainen uudistuminen.

1. Lausunnon antava kunta/toimielin

Vammaisneuvosto

2. Lausunnon kirjaaja

Vammaisneuvoston puolesta kehittämisasiantuntija Jertta Harinen.

3. Millaisia vaikutuksia järjestämissuunnitelmalla on asukkaisiin, asiakkaisiin ja/tai potilaisiin? Onko jokin tietty väestöryhmä, johon suunnitelman vaikutukset erityisesti kohdistuvat? Arvioinnissa voitte miettiä erityisesti palvelujen yhdenvertaisuutta, saatavuutta, saavutettavuutta; hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamista, sekä ihmisten kokemusta hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta.

Outokumpuun tulee uusi laajan palvelun soteasema, mutta Polvijärven tilanne huononee, koska palvelut siirtyvät kauemmaksi ja asukkaat joutuvat liikkumaan pitkiä matkoja. Polvijärven ja Outokummun välillä ei ole julkista liikennettä lainkaan, mikä vaikeuttaa palveluihin pääsyä.

Erytisryhmien pääsy sote-palveluihin heikkenee, koska digi- ja etäpalvelut eivät yksistään riitä eikä niiden käyttömahdollisuudet ole riittävät ja yhdenvertaiset (kuuluvuuden kattavuus, osaaminen). Hoitoon hakeutuminen ja sinne pääseminen vaikeutuvat, kun ei jaksa kulkea pitkiä matkoja ja kulkeminenkin maksaa enemmän. Vammaisten asumispalvelujen sekä työ- ja päivätoiminnan rajaaminen alueellisten järjestämissuunnitelmien ulkopuolelle ei ole hyvä asia. Nämä palvelut tulee järjestää asiakkaan kotiseudulla.

Liikkuvat palvelut tulisi järjestää riittävän kattavasti, helposti saavutettavaksi ja esteettömästi, sillä pitkät matkat eivät saisi olla esteenä palveluiden käytölle. Esteettömyyteen ja erityisryhmien erityistarpeisiin ei suunnitelmassa oteta kantaa,

18.4.2024

seuraavissa suunnitelmissa toivotaan täsmennystä näihin asioihin. Osalla asiakkaista matkakustannukset ovat suuremmat, mikä ei ole yhdenvertaista.

Erytisryhmät jäävät kaikesta huolimatta vähäisemmälle huomiolle. Väestön ikääntyminen on tosiasia koko Suomessa, joten palveluidenkin on tarpeen mukaan muututtava vaihtuvissa olosuhteissa ihmisiä unohtamatta.

4. Millaiset vaikutukset järjestämissuunnitelmalla on asukkaisiin, asiakkaisiin ja/tai potilaisiin?

Merkittävän myönteinen

Myönteinen

Ei vaikutusta

Kielteinen x

Merkittävän kielteinen

5. Millaisia ympäristövaikutuksia järjestämissuunnitelmalla on? Arvioinnissa voitte miettiä esimerkiksi liikenteestä ja rakennuksista aiheutuvia ympäristövaikutuksia ja kestävää kehitystä.

Negatiiviset ympäristövaikutukset kasvavat, koska liikenteen määrä lisääntyy. Matkat pitenevät ja oman auton tarve kasvaa, kun julkista liikennettä ei ole.

Tyhjilleen jäävät rakennukset ovat aina ympäristöhaitta, ja niille tulisi laatia kiinteistöjen jatkokäyttösuunnitelma. Kiinteistöissä tulisi pitää kuitenkin esimerkiksi peruslämpö päällä, josta tulee turhaa energian kulutusta ja lisäkuluja. Jos taas rakennukset jäävät kylmilleen voivat ympäristövaikutukset olla merkittävän suuret.

Ylläpitokustannukset voivat aiheuttaa suuria vaikutuksia ympäristöön esimerkiksi maan alaiset öljytankit. Purkamisessa rakennelmista taas voi irrota haitallisia aineita ympäristöön. Purkaminenkin tuo lisää kuluja. Valvonta on tärkeää haittojen ehkäisemiseksi.

6. Millaiset ympäristövaikutukset järjestämissuunnitelmalla on?

Merkittävän myönteinen

Myönteinen

Ei vaikutusta

Kielteinen x

Merkittävän kielteinen

18.4.2024

7. Miten arvioitte järjestämissuunnitelman vaikuttavan hyvinvointialueen kustannuksiin ja resurssien riittävyyteen? Siirtykö suunnitelman toteutuksen myötä kustannuksia muille tahoille, esimerkiksi kunnille tai asiakkaille? Mitkä ovat taloudelliset vaikutukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä?

Aluksi liikkuvan kaluston investoinnit lisäävät kustannuksia. Kaluston kunnossapito aiheuttaa kuluja, mutta samalla hyvä kunnossapito/huolto vähentävät niitä.

Kustannuksia siirtyy sekä kunnille ja asiakkaille, mutta myös Kelalle.

Outokummun uusi laajan palvelun soteasema parantaa sen alueen resurssien riittävyyttä pitkällä aikavälillä. Resurssien riittävyys on haasteellista, koska väestön ikääntyessä erityisryhmien palvelujen tarvitsijoiden määrä nousee. Polvijärven osalta tyhjilleen jääville tiloille tulisi laatia kiinteistöjen jatkokäyttösuunnitelma, jossa huomioitaisiin myös erityisryhmät.

8. Millaiset vaikutukset järjestämissuunnitelmalla on hyvinvointialueen talouteen?

Merkittävän myönteinen

Myönteinen

Ei vaikutusta x

Kielteinen

Merkittävän kielteinen

9. Miten järjestämissuunnitelma vaikuttaa hyvinvointialueen henkilöstön riittävyyteen? Arvioinnissa voitte miettiä esimerkiksi vaikutuksia hyvinvointialueen henkilöstön saatavuuteen sekä pito- ja vetovoimaan.

Henkilöstöstä on puutetta jatkossakin, ellei koulutusmääriä ja hyvinvointialueen henkilöstön jatkokoulutusmahdollisuuksia lisätä erityisesti erityisryhmien tarpeisiin. Tarvitaan myös asennemuutosta. Pito-/ja vetovoimaan voidaan vaikuttaa positiivisen ilmapiirin luomisella työyhteisöissä. Työntekomallien ja fyysisen työympäristön uusiutuminen voivat luoda kiinnostusta hakeutua eri tehtäviin ja koulutuksiin. Ammattitaitoisen henkilöstön saaminen on haasteellista.

Työnteko vaatii tulevaisuudessa enemmän liikkumista henkilöstöltä. Kaikki eivät ole valmiita liikkumaan ja muuttamaan esimerkiksi perhesyihin vedoten.

Usein puhutaan sekä ollaan huolissaan vain sosiaalipuolen ja terveyspuolen henkilöstöstä. Pitäisi ottaa kriittiseen tarkasteluun hallinnon henkilöstön määrä sekä samalla ottaa suurennuslasin alle hallinnon kulut. Pitääkö paikkaansa, että Siun Soten jäljiltä on uuden hyvinvointialueen hallintoon jäänyt palvelukseen vanhojen sopimusten vuoksi henkilöstöä? Hallintoa tulisi keventää ja voisiko siitä mahdollisesti vapautuvat varat siirtää sote-henkilöstön palkkaukseen.

18.4.2024

10. Millaiset vaikutukset järjestämissuunnitelmalla on hyvinvointialueen henkilöstön riittävyyteen?

Merkittävän myönteinen

Myönteinen

Ei vaikutusta x

Kielteinen

Merkittävän kielteinen

11. Muita huomioita järjestämissuunnitelmaan liittyen

Tilasäästöjen lisäksi terveystalvet samanaikaisesti määrääkaistuvat. Mielenterveyskuntoutujien asema on tällä hetkellä erittäin huono ja palvelun saatavuus olematonta. Tilanne vaikuttaa tulevaisuuteenkin. Tähän pitää kiinnittää huomiota jatkossa.

Omaishoitajien merkitys kasvaa jatkossa entisestään, joten heidän jaksamiseensa pitää panostaa enemmän tulevaisuudessa. Hoidettavat ja hoitajat ikääntyvät. Toimivia kehitysvammaisten kiinteitä päivä-/työpisteitä ei pidä laittaa liikkuviin palveluihin.

Digipalveluiden käyttöönotto ei toimi kaikkien erityisryhmien osalta. Yleisesti tietosuoja on meillä hyvä, mutta miten sitten, jos useampi ihminen hoidetaan jossakin yhteisessä tilassa? Miten tietosuoja toteutuu tapauksissa, joissa henkilö tarvitsee avustajaa (vaitiolovelvollisuus koskee avustajaa)? Kaikilla ei ole myöskään digitaalisia laitteita tai taitoa käyttää niitä. Tulisi huolehtia myös terveydenhuollon henkilökunnan riittävästä digikoulutuksesta.

Riittääkö henkilökunnan taito puhelinneuvontaan/-diagnosointiin? Vaivat voivat pitkittyessään pahentua, jos ei pääse riittävän nopeasti lääkäriin ja näin tulee inhimillistä kärsimystä ja turhia kuluja kaikille.

Ennakkoluulot ovat myös haittaava tekijä uudistuksissa. Tiedottamisen onnistumisella on merkittävä osuus uudistuksessa. Yhdenvertaisuus ei voi täysin toteutua koskaan, koska ihmisillä on erilaiset lähtökohdat. Silti siihen tulisi pyrkiä mahdollisuuksien mukaan.

Raha ei saisi olla ainoa kriteeri, jolla supistuksia tehdään. Hyvällä suunnittelulla ja palautteen kuulemisella voidaan päästä edes tyydyttävään lopputulokseen. Positiivista on, että suunnitelmia julkaistaan jo nyt. Kuitenkaan ihmisiä koskevia suuria muutoksia ei pidä tehdä suurella kiireellä, vaan todella harkiten. Potilaiden ja asiakkaiden kokemuksia tulisi kuunnella, koska he ovat kuitenkin loppujen lopuksi niitä suurimpia asiantuntijoita omalta osaltaan asioiden toimivuudesta.

18.4.2024

Oman olon tuettua arviointia tulee kehittää, jotta asiakas pääsee hoitoon riittävän ajoissa eikä epäselvyyttä ole siitä mistä tarvittavan hoidon saa esimerkiksi päivystysnumeroon soittaessa.

Selkokielistä tiedottamista ja muuta saavutettavuutta tulee lisätä kaikessa hyvinvointialueen uutisoinnissa ja tiedottamisessa, ettei jää epäilyksen häivää missään muodossa mitä, missä, milloin.

Digi- ja etäpalvelujen suunnitteluun pitäisi ottaa mukaan erityisryhmien edustajia ja palvelujen käyttäjiä.

Päätöksenteossa tulisi tehdä vammaisvaikutusten arviointi erityisesti ennakkovaikutusten arvioinnissa.

Vammaisneuvosto

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun sote